

Cartes del duc de Berwick als consellers de Sabadell (21 de juliol 1714 - 7 d'octubre 1714)

Sabadell, 22 d'octubre de 2014

0. Índex

---

1. Introducció
2. Context català, hispànic i europeu
3. Context sabadellenc
4. Cartes del duc de Berwick als consellers de Sabadell
5. Conclusions
6. Epíleg "mes fas nota pel temps a venir..."

1. Introducció

- A l'Arxiu Històric de Sabadell (G82 23. Cartes del duc de Berwick) es guarden les cartes que el duc de Berwick va adreçar als consellers de la vila de Sabadell en el context del setge i posterior presa de la ciutat de Barcelona. Són un total de **14 cartes que, cronològicament, van del 21 de juliol al 7 d'octubre de 1714.**
- **A nivell local**, aquesta correspondència ens mostra com els consellers de Sabadell passaren d'un austriacisme militant durant tota la guerra (encara en la Junta de Braços de juliol de 1713 el representant de la vila de Sabadell vota a favor de la resistència a ultrança), a una actitud de col·laboracionisme forçat en els moments finals d'aquesta.
- Alhora, i **nivell nacional**, aquesta documentació ens mostra explícitament com el comandant en cap dels exèrcits borbònics amenaça els pobles que no es sotmetin a l'autoritat de Felip V amb castigar-los amb l'últim rigor, saquejant-los i cremant-los.

2. Context català, hispànic i europeu

- La **Guerra de Successió (1702-1715)** s'origina arran de la mort sense descendència de Carles II d'Àustria el novembre de 1700 i del subsegüent conflicte successori que es produeix entre els pretendents a la corona hispànica: Carles d'Àustria, fill de Leopold I, emperador d'Àustria, i Felip d'Anjou, el candidat Borbó i nét de Lluís XIV de França.
- **Guerra d'abast europeu i mundial, no comença a Catalunya fins el 1705.** Catalunya –i els regnes de l'antiga Corona d'Aragó– dona suport al candidat austríac (emmirallada alhora en el model econòmic, comercial i parlamentari de les aliades Anglaterra i Holanda). Amb fortuna i episodis favorables a les armes de cada candidat, **la guerra s'altera radicalment -i es complica definitivament per als interessos catalans-** quan mor l'emperador Josep I (17 d'abril de 1711) i el seu germà Carles III hereta la corona de l'Imperi romanogermànic.

2. Context català, hispànic i europeu

- **Concepte clau de les cancelleries europees i que regeix les seves polítiques exteriors: Equilibri.** Reticents a una hegemonia europea de la casa d'Àustria, els aliats inicien converses de pau amb Felip V i, a canvi de guanys territorials i comercials, retiren les tropes de l'escenari ibèric i, doncs, del català. **L'abandonament de Catalunya a la seva sort davant de Felip V i de la seva aliada, la França de Lluís XIV,** queda ratificat pels **tractats d'Utrecht** (l'11 d'abril de 1713, després de llargues converses iniciades a Londres el 1711) **i de Rastatt** (març de 1714). Evacuació tropes.
- Sabent que estan en joc les seculars constitucions i llibertats catalanes, la guerra pren un caire encara més netament nacional i les institucions catalanes, aplegades en la **Junta de Braços**, decideixen resistir a ultrança (juliol de 1713).

3. Context sabadellenc

- Assetjada la ciutat de Barcelona des de l'estiu de 1713 per un immens i poderós exèrcit de les Dues Corones (Castella i França) -que al juliol de 1714 i sota comandament del duc de Berwick arriba als 39.000 soldats borbònics més uns altres 50.000 desplegats arreu de Catalunya per lluitar contra la resistència de fusellers de muntanya, resulta evident la **difícil situació en la què es troba la vila de Sabadell, a mercè dels exèrcits ocupants, alhora que amb partides de soldats catalans que recorren la comarca** i insten a que els sabadellencs els hi donin ajut.
- Com exposa **Miquel Carreras** "entre les dues forces oposades, carlines i filipines, no podia servir-se la vila d'altra manera que per l'astúcia i política que feien els assenyalats patricis Amat i Duran, dels quals un es mostrava carlí i l'altre filipí segons l'ocasió es presentava."

3. Context sabadellenc

- **La vila de Sabadell es troba literalment exhausta i arruïnada.** Després de nou anys d'allotjaments, bagatges, farratges, terrellons, feixines, alçar soldats i sometents, talls... arriba un punt que li és impossible fer front a les despeses. Aquesta situació ens l'exemplifica la decisió presa en el **consell general del gener de 1714 en què s'aprova un manlleu de 2800 lliures barceloneses "per estar esgotada la vila i no poder complir"**, puix que **"trobant los particulars impossibilitats de poder fer talls per trobar-se molt carregats de soldats dels destacaments que casi contínuament estan en dita vila"**.

4. Cartes del duc de Berwick als consellers de Sabadell

- **Bosch i Cardellach** (1758-1829) escriu -prop d'un segle després d'aquest episodi històric i des d'un posicionament pro-borbònic- que la població sabadellenca era majoritàriament austracista, tret del conseller Rifós i un petit cercle de sabadellencs propers a ell. Aquest conseller va estar a punt de ser penjat pels voluntaris, "***de aquí fue que dicho Rifós supo ganarse la estimación de dicho General Bervich, quien con mucha tropa se había hallado acantonado en esta villa.***"
- Bosch i Cardellach, **arxiver municipal de Sabadell entre 1791 i 1795**, inicia la catalogació i descripció del fons municipal amb l'elaboració d'inventaris; dins dita tasca fa una **introducció a les "catorse cartas de correspondència del Excel·lentíssim senyor duch de Bervick y Liria**, general de las armas del rey don Felip V, estant sobre lo siti y rendició de la Ciutat de Barcelona, escritas als Concellers de Sabadell, aprobant sa fidelitat ab que contribuhiren a la victòria de ditas armas Catòlicas en 1714".

4. Cartes del duc de Berwick als consellers de Sabadell

- Berwick el 21 de juliol de 1714, tot just 15 dies després que rellevés al duc de Pòpuli com a comandant en cap dels exèrcits borbònics, envia la primera de les cartes als consellers de Sabadell. **Hi deixa ben clara la duríssima repressió que serà objecte la vila si els sabadellencs alcen sometent per ajudar a les forces catalanes que lluiten contra l'ocupació borbònica.** També s'hi destaca -i agraeix- la carta amb informació de notícies sobre els regiments catalans resistents que els consellers li han tramés.

Acabo de recibir la de V. M. de fecha de hoy apre-
ciando las noticias me participan de viendo-
les prevenit no den en Manera alguna su
Somaten, que ademay que perderian en mi
Credito, lo que esta hora han sabido ne-
cesse les Mandaria Castigar con el ultimo
vigor, no deuiendoles dar Cuidado las amena-
sas de los seducidos quansa ay bastantes Desta
camentos que se observan lo y pero V. M. no
medaran motivo de Castigo si de atenderles
como lo acreditare dias de a V. M. por el
Campo de San Carlos en la Villa de
de la Si

Pernik y Vice

4. Cartes del duc de Berwick als consellers de Sabadell

- El 23 d'agost el duc de Berwick envia la **segona carta** als consellers de Sabadell; carta conseqüència d'una carta que varen enviar els consellers al duc el dia abans. En aquesta, Berwick, seguint la política de seducció iniciada pel duc de Pòpuli, **agraeix altra volta el bon obrar dels consellers sabadellencs i de la vila**, i els hi assegura que poden comptar amb llur protecció i atenció per alleujar-los en allò que requeriran; fins al punt que els demás, això és, aquells altres qui, per contra, no seran bons vassalls els hi tindran enveja.
- Aquí Berwick aprofita per recordar-los-hi -i qui tingui cua de palla que s'hi entengui- que **per aquells qui es resisteixin a l'autoritat de Felip V el càstig serà exemplar, no esperant-los-hi altra fi que el seu extermini i desolació.**

Recivo la de V^{ras} de fecha de ayer con
la qual veo el buen obrar de V^{ras} en esta Villa
de lo que quedo con la mayor satisfaccion as-
gurandoles que la tendran V^{ras} de mi pro-
teccion por atenderles en quanto ha de su-
mayor alivio, manifestandoles el aprecio
que ago a los buenos vasallos des. M. C. N. de
que saben mantener su zelo, sacrificandose por
su real servicio quando lo pide la oportuna
y que procurare distinguir a V^{ras} de los demas
que no dexaran de tenerles envidia allegan-
dome de nuevo a V^{ras} dado este motivo
y señales de su fidelidad para premiarles
a tiempo, que a los demas que no obran labo-
do cumplieron su obligacion, y me obranda-
do motivo de castigo, mandare darles tal que
sera su ultimo ex termino y desolacion como
prometo laboran V^{ras} Continuar su buen
obrar, y no de merecer en mi gratitud lo que
ahora han adquirido Dios etc. a V^{ras} p. s.
al Campo de San Sebastian de Barcelona a 23 de agosto
de 1719

Bensit y lina

Cumprido que de las villas laboren algunos pagados con el obrar para
no portado que al fin a la villa y no con gana de la villa

4. Cartes del duc de Berwick als consellers de Sabadell

- En la carta del 28 d'agost Berwick agraeix les notícies que els consellers de Sabadell l'hi envien i els espera a que continuïn enviant-les-hi amb la major puntualitat.
- L'endemà 29, Berwick en un nova missiva als consellers tracta d'unes cartes trameses al comte de Montemar -qui es trobava a Sant Llorenç-, convenint que Sabadell serà el canal per portar-li i rebre'n els missatges.

4. Cartes del duc de Berwick als consellers de Sabadell

- En la carta del **31 d'agost** Berwick agraeix la carta enviada pels consellers de Sabadell el mateix dia al matí i les notícies que en aquesta li participen, encarregant-los-hi "*la continuación de ellas con la mayor yndividualidad de **quanto ocurriere en esos parajes.***" S'acomiada, assegurant-los de nou, "*con el seguro de mi atención en quanto fuere de su mayor combeniencia.*"
- El **8 de setembre** envia una carta agraint la notícia que li donaven els consellers sabadellencs de ser **socorreguda Manresa** "*Recivo de vuestras mercedes y con ella la noticia de haverse socorrido Manresa, que ha sido para mi muy plausible*". Com ja és costum acaba assegurant-los-hi el seu agraiment i ajut quan Sabadell ho hagi de menester: "*prometiéndome de su celo la continuación dellas, con el siguro de agradecerlas y de acreditarlo en las ocasiones se presentarán de su mayor conveniencia.*"
- El **10 de setembre** els hi remet una carta perquè l'entreguin a "*don Manuel de Ibañez, que les encargo la agan passar a sus manos con la siguridad y diligencia possible*"; que n'informin quan ho hagin fet així com de les notícies que hi hagi.

4. Cartes del duc de Berwick als consellers de Sabadell

- El **12 de setembre**, i en resposta a una carta dels consellers, envia una carta en què els **informa de l'assalt general a Barcelona.**

Recibo la de V^{ma} acompañada de las
affectuosas expresiones de su afecto to-
das muy propias del zelo que asiste al
Real Servicio Tome al^{to} Dueno de los
tres baluartes del Fortat Nuevo Sta. Cla-
ra y Levante teniendo dentro la Plaza
cuarenta y siete batallones que ocupan
desde la Encara asta el Convento de
San Augustin y pero Dominat luego
toda la Ciudad, de lo que no dudo que
daran V^{ma} muy gustosos por seguirse
de lo la quietud en el País, prometiendo
me que V^{ma} contribuiran á ello y
que continuaran en esmerarse en lo
del Real Servicio que executando lo
alli quedaren quedaren seguros de su proce-
cion, y que les atenderen en quanto sea
de sumo yor alivio Dios o^{ra} a V^{ma} p^{ra}
al Campo de lañes Barcelona á 12
de setiembre de 1714

Almirante y Marina

4. Cartes del duc de Berwick als consellers de Sabadell

- El **15 de setembre** es reben dues cartes.
- En la primera Berwick informa que "***passa de mi orden el regimiento de infantería de Normandía a esse lugar por quedar en él, como veran en la orden [que] se les entregará. Y tengo prevenido al comandante del dicho regimiento que cuyde de que se viva con toda quietud, no permitiendo desorden alguno. Lo que no dudo se executará. Pero en caso [que] sucediesse alguna inquietud vuestras mercedes me lo prevendrán, que yo lo remediaré. Pues deseo se traten con distinción por lo que se han sabido merecer en mi agrado.***" És a dir, que el premi a la lleialtat de la vila, el "***procuraré distinguir vuestras mercedes de los demás, que no dexaran de tenerles embidia***" no és, per exemple, exonerar a aquesta d'allotjaments sinó prevenir a un comandant que els soldats del seu regiment observin una conducta correcta.

4. Cartes del duc de Berwick als consellers de Sabadell

- Bosch i Cardellach parla d'una segona carta rebuda el mateix dia; en diu que en aquesta Berwick "*aprueba la resolución de Sabadell de despreciar las órdenes de los partidarios de Carlos III, por lo que les renueva su protección y amenaza a los contrarios.*" Afegeix, "*de aquí puede inferirse el ahogo de esta villa por la incertitud con que obraba.*"
- Malauradament, avui en dia d'aquesta carta se'n conserva només un fragment. Tanmateix un **fragment significatiu**, ja que gràcies a aquest ens assabentem que els **consellers de Sabadell havien rebut una carta d'Antoni Desvalls i de Vergós, marquès de Poal**; carta en què es pot deduir el cap de les tropes catalanes de l'interior devia encoratjar als sabadellencs a continuar la resistència contra l'ocupant i, possiblement, a ajudar i contribuir en homes a les partides resistents. Alhora el text és un nou testimoni colpidor de com **el comandant en cap dels exèrcits borbònics francoespanyols exposa -literalment- que manarà castigar amb l'últim rigor, saquejant-les i cremant-les, les poblacions que no se sotmetin a Felip V: la política de terrorisme militar contra la Catalunya resistent estava perfectament calculada i planificada.**

4. Cartes del duc de Berwick als consellers de Sabadell

Recibo la de V. M. de fecha de 17 de Mayo con la
orden del Marqués del Cast. hauriendo visto
hecho muy bien de remitir la, aprobando
de la constante resolución tienen de no ad-
mitir la ni obedecerla que esto sera motivo
de atenderles y defenderles mi proteccion
quando à todos los pueblos que obedecieran
estas ordenes, y Comand. las Armas contra
su legitimo Rey, y Señor les Mandare castigar
con el ultimo rigor lo que ando y ovieran
de ... ..

4. Cartes del duc de Berwick als consellers de Sabadell

- En la carta del **18 de setembre** Berwick acusa recepció de varies cartes dels consellers trameses el dia anterior, "*estimando su vigilancia en darme noticias de lo que passa. No defieran de continuarme los avisos que tubieren.*"
- El **20 de setembre** la vila de Sabadell rep **dues cartes** de Berwick. Una primera similar a l'anterior, en la que acusa la recepció d'una carta i agraeix les noves que li participen, ahora que com sempre els demana que continuïn informant-lo de qualsevulla notícia que hi hagi ("*también me alegraré que continuyen en darme parte de quanto ocurriere.*") En la segona agraeix la notícia que li envien els consellers de Sabadell de la **rendició de Cardona**. Notícia que espera li sigui confirmada pel comte de Montemar, qui signà amb el Manuel Desvalls i de Vergós, governador de la fortalesa de Cardona, el pacte de rendició de dita fortalesa el 18 de setembre de 1714.

4. Cartes del duc de Berwick als consellers de Sabadell

- **El 7 d'octubre es rep la darrera de les cartes** enviades de manera particular a la vila de Sabadell. En aquesta els confirma que queda en coneixement "*por carta de vuestras mercedes de 6 del corriente quedo en la inteligencia de acabar vuestras mercedes aquel día el cargo de jurados en que se hallan.*" I, pel referent a les tropes allotjades a la vila, "*de lo tocante al peso del alojamiento y como se van dando las disposiciones para los cuarteles de invierno pueden estar ciertos les dispensará mi voluntad todo el alivio arbitrable.*"

4. Cartes del duc de Berwick als consellers de Sabadell

- A aquestes cartes cal sumar-ne una altra rebuda el **17 de setembre**. Es tracta d'un important **ban** que el victoriós duc de Berwick envià als pobles i viles per tal d'acabar amb els focus de resistència armada catalana a l'interior del país.

JACQUES FITZ-JAMES,

DUC DE FITZ-JAMES, DE BERWICK, DE LIRIA,
ET DE XBRICA, PAIR ET MARECHAL DE FRANCE,
GRAND D'ESPAGNE, CHEVALIER DES ORDRES
DE LA JARRETIERE ET DE LA TOISON D'OR,
GOUVERNEUR ET LIEUTENANT GENERAL
DE LA PROVINCE DU HAUT ET BAS LIMOSIN,
GENERALISSIME DES ARMÉES DES DEUX COURONNES
EN CATALOGNE.

Haviendo se Rendido a las armas de su Mage^{sta}d la plaza de Baiz^{na}
y saltando el motivo de que todo el Principado se retirase
a la tranquilidad y quietud que tanto necesita ythoniando entendiéndose
que diferentes personas Naturales de el y Estrangeros de baxo del nombre
de miqueletes, Voluntarios, o, Fusileros Corren armados del Onas, a
otras partes de este Principado, horden y mando a los referidos
miqueletes, o, Voluntarios, que dentro el termino de quinze dias de la
Publicacion de este se presenten ante los Commandantes de las plazas
mas Cercanas, entregando sus armas, para retirarse despues a sus
Casas. Los y las tubieren en dho Principado y los y en las plazas
o guaruición que mas le Combenga. Lozando Onas y otros del
Poder que en el a Nombre de el de los ofrezco, debiendo de far sus
nombrs y la notiziá de los lugares donde son naturales a los dhos
Commandantes para dar providencia y en ningún tiempo sea in-
mo lestados (bien entendido) que pasado dho termino contra todos
qualquiera y no hubieren executado lo prevenido se procedera a
perseguirlos, prenderlos y Castigarlos inmediatamente como salteadores
del Reino, a cuyo fin horden y mando a los Justicias de las Ciudades
Villas y lugares no admitan ni recusen (por qualquiera protesto
q. sea, a ninguno de los referidos miqueletes, Voluntarios, o, otros
qualquiera personas que rebaxo de este nombre expresadas, ni o-
expresadas. Corren armados de qualquiera armas que sea por este

Principado antes bien se esfuerzen a perseguirlos Prenderlos
y hacer los perseguir y Conducir Con toda seguridad a la
plaza o parte mas Cercana donde aya guarnizion Con advertençia
y Conminazion & no Excutando lo las referidas Justizias en todo
o en parte lo que se tiene prevenido Incuriran en la pena de
Responder y Satisfacer Todos los daños y excusos que los tales
Voluntarios, o miqueletes, huvieren cometido en el distrito de su
Jurisdiccion en las pecuniarias, y aun Corporales; Segun los Casos y
Circunstancias, de haverlos tolerado en qualquiera forma, o corrido
encubierto y no Propalado sin que para proceder a la Execut.^{on}
de dichas penas, aya de proceder mas Justificacion & el Informe
que Extrajudicialmente se hubiere por qualquier persona &
en terminos dignos de fe los denunciare, Campo de Barz. na 17
de Sep. de 1714

Herrera y Lina

5. Conclusions

- Aquesta correspondència entre el duc de Berwick i els consellers de la universitat de Sabadell ens reflecteix la **situació desesperada en què es trobava immersa la vila de Sabadell els mesos finals de la guerra**; en especial d'ençà de l'abandonament de Catalunya a la seva sort per part dels aliats i dels imperials, la resolució de resistència a ultrança en defensa de les constitucions i institucions catalanes en la Junta de Braços de juliol de 1713 -en la què el representant de Sabadell vota a favor de la resistència- i de l'establiment del setge de Barcelona.

5. Conclusions

- Davant aquesta situació, després de nou anys de guerra que han deixat la vila de Sabadell absolutament exhausta a tots nivells, i **en un context de repressió indiscriminada i pur terrorisme militar borbònic front els individus i pobles que no es posaven sota obediència de Felip V**, els consellers sabadellencs, tot i l'austracisme que han mostrat i demostrat durant tota la guerra, **opten per jugar als dos bàndols i mostrar-se més austracistes o borbònics segons l'ocasió; i opten finalment, també, per col·laborar amb els borbònics**, tot subministrant informació dels moviments de les partides resistents. Això els hi val paraules d'agraïment i promeses de protecció i de "*atenderles en quanto sea de su mayor alivio*" per part del receptor d'aquestes cartes, el duc de Berwick, ("*alivio*" vague que -com hem vist- la màxima concreció que agafarà serà la de prevenir al comandant d'un regiment allotjat a la vila "*que cuyde de que se viva con toda quietud, no permitiendò desorden alguno*").

5. Conclusions

- Tot i aquesta actitud col·laboracionista, el comandant en cap dels exèrcits borbònics no s'està de recordar a les autoritats sabadellenques el que els hi espera a aquells que no siguin bons vassalls de Felip V, **amençant literalment amb l'"exterminio y desolación"** d'aquests, i que aquells pobles que **"tomarán las armas contra su legítimo Rey y Señor les mandaré castigar con el último rigor, saqueándolos y quemán[dolos]."** Amenaces de "castigar con el último rigor" que adreça de manera directa als sabadellencs en cas que aquests alcin el sometent en ajuda dels combatents catalans resistents. Amenaces que, en definitiva, **delaten una malfiança borbònica vers els sabadellencs; que no són sinó reflex d'un col·laboracionisme forçat per les circumstàncies extremes exposades i no fruit d'una adhesió voluntària i sentida d'aquests a la causa borbònica.**

6. Epíleg "mes fas nota pel temps a venir..."

- Resulta significatiu que la **comunitat de preveres l'any 1746** -en el context que es dolen de la pèrdua d'uns privilegis que tenia la comunitat abans del Decret de Nova Planta i volen recuperar-los- **exposi de manera ben explícita, com una condemna deguda als pecats, la desfeta que per Catalunya representà la victòria de Felip V** -"Per los pecats dels pobles a permès Nostre Senyor que en lo any 1714 las armas del senyor rey Felip quint (...) prevalguéssen contra las del pays"- i fan recordança per a les generacions futures del funcionament secular dels règims municipal i constitucional català, abolits per Felip V.